ՄՐՑԱԴԱՐ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԿՐԱԿՆԱՐԱՆԻՑ

ՀԱՆԴԷՍ

ԲԱՐՈՅԱԿԱՆ, ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ,

ԴՐԱԳԻՏԱԿԱՆ, ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ, ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ

ԵՒ

ՋՈՒՐՃԱԼԻ ԴԻՏԵԼԵԱՑ

ԹԻՒ 10 31 ՄԱՅԻՍ

ԿՐԹԱԿԱՆ ՏԱՐԻ

ՎԱՍՏԵՆԴՈՒՊՈԼԻՍ

Ի ՏՊԱՐԱՆԻ Ա. ՎԱՐԴԱՆԵՑ

— 1858 —

ՄԵՂՈՒ

ՀԱՆԴԷՍ ԳՐՍԱՇՈՒԹԱՑ

ԹԻՒ 10 — 1858 — ՄԱՅԻՍ 31

ԸՕԳՈՒՅԻՆ ԼՈՒՐ

Ընդի Ազգային դերադոյն ժողովը Ազգին ընդհանուր ծո՜ ղովէ ընտրըվամ և անոր անդամներըը որոշվամ աւուրն՝ ա՜ մեն ազգային լըսպլոց հետ մենք ալ մեր ուրախութիւնը, և այն արժանըպատիւ անձանց վրայ ունեցած մեծ համան՜ րումնուս յայտալ եկամ գոհունակութիւնը յայտնեցինք այս ընտրութեան վրայօք. և քիչ հաքը այս անձանց ըլամ և ընդլնք մեծամեծ գործոց սանկը Մասխի մէջ կարդալով, մեր վստահութեան սնոտի էրլլալը տեսնելով, ուրախութիւննիս կրկնապատկեցաւ. բայց այն գործոց մէկ քանիին մինչև այսօր չը կատարվիլը մեզ տրտմեցընելով, պատճառը կու՜ զենք իմանալ. և միայն լսելով թէ նոյն ժողովին անդամ՜ ները կիսով չափ չեն գտնըվիր հաւքըվելու համար ո՜ րոշված օրին, կասկած մ՚ունեցամ էինք թէ անշուշտ նոյն անձանց մէջ կարծեցյ կամ նոյն պաշտօնը վարելու կերպին մէջ անհամաձայնութիւն մը ծագած ըլլայ։ Սակայն դժբաղ՜ դաբար մինչև այսօր մեր այս կասկածը փարատելու կամ

հաստատելու առիթ մը չէր ներկայացած և ոչ իսկ ազգային լսարիր մը դրած էր այս բանին վրայօք :

Բայց հիմայ յետադէմ երեքնամակները, զոր անակնկալ դիպուած մը ձեռքերնիս հասուց, կիմացընէ մեզի թէ ապրդի դերադոյն ժողովն ընտրութենէն քիչ առաջ անդամոց մէջ անհամաձայնութիւն մը ծագելով, անոնցմէ նախ և յառաջ Ղեմեօն Վրիզար Ղեան տուեր է իր հրաժարականը, յետոյ այս առթագրեալ երեք նամակներուն առթագրողները, վիանգամայն խնդրելով քանիցս, որ իրենց ընտրութիւնը ազգային ընդհանուր ժողովով ըլլալուն համար, զանձեալ ազգային ընդհանուր ժողով մը գումարվի ու հոն յայտնվի այն անձանց հրաժարիլը : Ա՛յս կրկին և կրկին եղած խընդրքները լսարդի մը միջոցով ազգին լսնացընելու կամք չէ եղեր :

Ըստ, մենք, որ ժամանակին դերադոյն ժողովի ընտրութիւնը հրատարակեցինք, հիմայ, ուրիշ լսարիրները յաւիտեան լուռ կենալու ուխտ ըրած ալ ըլլան նէ՝ մենք պարտաւոր կը համարինք ենթդենթիս, դարձեալ զանի կարգող անձանց մէջէն, հետևեալ նամակները առթագրող յարդամիծար անձանց հրաժարած ըլլալը հրատարակելու, միանգամայն խմայընելով թէ լսածնուս նայելով, անենգմէ դատ ուրիշ մէկ քանի անձեր ալ հրաժարած են այս պաշտօնէն ; կամ դէթ ժամանակ մ՚ի վեր ժողովքի չերթալով անատրեր կեցած են :

Ահա վերոյիշեալ նամակները :

Ամենապատիւ Պատրիարք Արքեպան Հայր

Դերադոյն ժողովոյ անդամ ընտրուեցայս քանի մը ամիս առաջ՝ ազգային կարեւոր խնդիրներ, և յատկապէս ապրեր պետեան խնդիրը պատահելով, որոց վճիռը՝ բատ ազգային վարժի սովորութեանց ընդհանուր ժողովոյն կը վերաբերէր ; թէև դլով և թէ ընտանով նոյն մեծ ժողովոյն կազմուիլն ու գումարվիլը շատ անգամ ձեր արքեպութեան ու մեր անդամակիցներուն առաջարկեցինք : Բայց դժբաղդա-

բալ ոմանց կողմէն հակառակութիւններըը և աղգային երա-
ւանց անհամաձայն ընթացքը մեր օրինաւոր առաջարկու-
թեան դէմ կենալուն, և այն ընթացքով աղգիս օգուտ մը ը-
նելու յոյսերնիս ջը ճնացած ըլլալուն համար՝ ուր ամիսէ ՚ի
վեր պետպոյն ժողովը երթալէն դադրեր էինք, և մուաղիւր
էինք հրաժարականնիս տալու, որուն համար ընդհանուր
ժողովոյն հրաւիրումը կրկին կրկին խնդրեր էինք: Ասոնք
վաղուան ուրբաթ օրը յիշեալ մեծ ժողովոյն դումարումը
այս անգամ ըսելով, կը փութամք պետպոյն ժողովոյ ան-
դամութեան պաշտօնէն հրաժարելու, և մինչդամայն յի-
շեալ ժամանակէ ՚ի վեր պատահած եղելութեանց վրէզ
անման համարելնիդ կրկին կը խնդրեմք:

Կաղաչեմք Սրբազան Հայր, որ բարեհաճիք ներկայա-
յընել այս հրաժարականնիս ընդհանուր ժողովոյն, որմէ
ընդունած էինք յիշեալ պաշտօնիս.

Պնամք յաւէտ ակնածութեամբ և խորին մեծարանօք
Սրբազնութեամբ Ձերում

Կ. Պոլս 13 Մարտ 1858

խոնարհ ծառայք
ԳՐԻԳՈՐ ՄԱՐԿՈՍԵԱՆ Լօդ. Փոխ.
ԱԼԹՈՒՆ ՏԻՒՐԻ
ԳԱԼՈՒՍՏ ԿՈՍՏԱՆԴԵԱՆ
ՅԱԿՈԲ ՏԱՄԱՏԵԱՆ

Պէհեանապատիւ Սրբազան Հայր

Թէպէտ ժամանակէ մը ՚ի վեր՝ պետպոյն ժողովին
մէջ տեղի ունեցած զանազան հակառակութիւններէ ասիսլ-
եալ՝ կը պարտաւորիէի անդամութեան պաշտօնէս հրաժարե-
լու, բայց ըստ մարդկային օրինաց՝ անդամոյ աղգօգուտ
համաձայնութեանը կարդի մնալուն յուսալ ՚ի սէր աղգիս
ուխտադիր էի շարունակել անձնանուէր համբերութեամբ.
Այլ տեսնելով ոմանց յատուկ դիտաւորութեամբ շարունա-

կած ընթացքն, որնոր անյուսալի կը թուէր, ՚ի խղճէ ամ-
պեալ շատոնց պարտաւորվեր էի ժողովքը երթալէն դադ-
րեցնել։

Երդ վաղուեան ուրբաթ օրը՝ ընդհանուր ժողովին դու-
մարումը պատէհ առնէի համարելով, կը վոտնեամ իմ հրաժ-
արականս նոյն ժողովին տալու, որմէ ընդունած եմ յիշ-
եալ պաշտօնս։

Մնամ խոնարհ ակնածութեամբ

Սրբազնութեան Ձերում

Կ. Պոլ. 13 Մարտ 1858 Նուաստ Ծառայ

Մ. Միւնաս

Վեհապատիւ Սրբազան Հայր

Վերադրյն ժողովոյ անդամութեան պաշտօնէն հր-
աժարելնիս անցեալ մարտ ամսոյ 13րդ օրը գրով յանու-
ցինք Ձեր սրբազնութեան։ և անկէ ուեթ ամիս առաջ ժա-
մանակէ հետէ ալ պատահած եղելութեանց մանաւանդ չհա-
մարուելնիս խնդրեցինք։

Երդէն երեք ամիս անցաւ, ու մեր հրաժարականը՝ ոչ
ընդհանուր ժողովին և ոչ ազգային լրագրոց միջոցաւ քա-
րեմիտ հասարակութեան յանուցվեցաւ։ Վ՚սանորոյ թէ
բարձրադրյն դրան և թէ ազգիս առջևը մեր պատասխա-
նատուութիւնը լուծեցյն շարունակելու պէս կերևի, որնոր
անհաճոյ և վերջապէս մեզի համար ձնառակոր ըլլալը Ձեր
Սրբազնութեանն ալ յայտնի է։

Ուստի կը պարտաւորիմք այս անգամ նորէն խնդրելու
որ վերոյդրեալ կերպիւ հրաժարականնիս բարձրադրյն դր-
ան ու մեր ազգին յանուցանէք, և այսուհետև զմեզ չը
մեղադրէք, եթէ այս մասին Պատրիարքարանի լուծութեան
շարունակութիւնը սոսկալ զմեզ, որ յիշեալ կրկնակի պա-
տասխանատուութենէն ազատելու համար՝ Ձեր սրբազնու-

թեան մէջ նոյնութենէն տարբեր մէջտեղ մը դրած ենք :

Պահանջ խորին մեծարանօք և յարէտ ակնածութեամբ

Ր. Արբաղնութեան Չերսում

Ամենախոնարհ ծառայք

ԳՐԻԳՈՐ ՄԱՐԿՈՍԵԱՆ Նախ. Լոդ. Փոխ .

ԱԼԹՈՒՆ ՏԻՒՐԻ

ԳԱԼՈՒՍՏ ԿՈՍՏԱՆԴԵԱՆ

Մ. ՄԻՆԱՍ

ՅԱԿՈԲ ՏԱՄԱՏԵԱՆ

Ընդած տարի այս ժողովին մէջ դժուարութեանց և երկարաձգութեանց լուրերն պատճառաւ , Մեղուն իր դադարած ցաւը յայտնելով , կ'սպասէր տեսնել թէ իրմէ խնդրուածները ինչ վախճան պիտի տան անոնց . հիմայ ալ աւելի մեծ ցաւով կը տեսնէ թէ անոնց քարի վախճան մը չը տրուելէն զատ , անոնց մէկ մասին մինչև ցարդ տեսնուած դործերէն անմասն ըլլալուն բողոքը պարտաւորուած է իր տղիս ընթերցողներուն և անոնց մի չնորդութեամբ բոլոր աղքին հաղորդելու և զանոնք իրեն ցաւակից կոչելու ..... : Ինչպէս որ ասկէ երեք չորս ամիսի չափ առեն առաջ ալ , մեր հրատարակուած եղբարց դերագոյն ժողովոյ մէջէն մէկ քանի պատկառելի անձանց հրաժարիլը ցաւով իմացընելու պարտաւորուած էր Մհճնուայը—Հավատիս ընտիր լրագիրը ... :

Մինչեւ ե՞րբ ողբայ , Մեղուն , Աստուա՛ծ իմ ,
Մինչեւ ե՞րբ ողբայ ..... :

Սակայն կը յուսանք որ այսուհետև ըլլալիք դերագոյն ժողովի անդամները աւելի ուշադրութեամբ ընտրուելով , դադրեցնուն , կրթութեան և այլ հարկաւոր հանգամանաց կողմէն լրացուկ խնդիրներ անդամ չեն ընտրելիք ու այսպիսի աղգակործան հետևութիւններ չեն ծագիր :

կը լսենք թէ այս տարի ազգային դպրոցներուն էն յառաջադէմ աշակերտներէն անաչառ կերպով ընտրուած, կայսերական բժշկական դպրոցին աշակերտութեան խրկուած տղոց ամէնքն ալ, հակիւ էն առոյին կարգը մնալու պատիւն ունեցած են ...:

Ա յս լուրը, եթէ իրաւ է նէ, ազգիս մեծ նախատինք ըլլալէն զատ, անոր տարուէ տարի ազգային դպրոցաց ընթացքին վճռագումարծախուց ալ տպարդիւն ըլլալը կը յայտնէ. ո՛ւր թողունք այն ուշիմ և ժրաջան տղոց պարապ տեղը վատնած թանկագին ժամանակին անփոխարինելի կորուստը.

Ա յս լուրը առնելնուս ետև, չենք կրնար առանց զարմանքնիս ալ յայտնելու անոնել, մեր ազգային լսագիրներն մէկ քանիին, դպրոցներու քննութեանց լուրը առնելով կամ ներկայ գտնըվելով, աշակերտաց վրայ ըսածնալէ և գրածնալէն ետև ըլլալին մեծ ուրախութեամբ և ազդին պատիւն աւելցընելու կերպով պատմելնուն համար. վասն զի չենք կարծեր թէ իրենք ալ խաբված ըլլան. և կը մոռնանք առանց հասկընալու թէ ինչո՞ւ համար այսպէս դրելով ազգը խաբել կուզեն, ու չեն ուզեր ազգին բուն վիճակը իրեն հասկըցընելով յորդորել զանի, իր բարեկարգութեանը վրայ մտածելու և զանի գտնելու.... :

Մասիս լրագրոյն 329 թիւոյն մէջ Խասգիւղի Ս. Նիկողայոս վարժարանին տարեկան քննութեան պարզեւաբաշխութեան առթիւ Յարգամեծար Ընթերցող Մկրտիչ Ընթացին խօսած ճառը կը տեսնենք, զոր հոս դարձեալ հրատարակելու կը փութանք:

Ընթերցողք.

Կէս գարէն աւելի է որ դիւղիս այս նախակրթական դպրոցը՝ ձեր բարեփափաք նախնեաց այս փառաւոր յիշատակը հաստատուած է, եւ միշտ քիչ շատ իւր արդիւնքը

ցուցած է ազգին : Իւր առաջնին քառնամեայ պարբերու-
թեան մէջ պատրաստեց ազգին այն պատուական անձինքը՝
որոնք յետոյ 1843ին երախտապարտ սրտիւ եւ ազգասիրա-
կան ոգւով ընկերութիւն կազմելով՝ ասելի եւս բարեկար-
գեցին զայն և նուիրեցին յանուն Սրբոյն Ներսիսի : Իր-
րոյ պարբերութեան մէջ, որուն սկզբնաւորութիւնը 1841ին
յոյժ փառաւոր էր ընդ պաշտպանութեամբ հայրենասէր և
վեհանձն իշխանի մը . իսկ զժբաղդաբար տեւողութիւնը
խիստ կարճ ըլլալով՝ ախուր յիշատակը դեռ մոռցնուս չէ
եղած : Սակայն և այնպէս նըւիրեց ազգին այն լուսաւոր-
եալ անձինքը՝ որոնք այսօր առաջնոյ աջակից դտնըվելով,
նպաստամատոյց են ըստ ամենայնի՝ դպրոցին օր քան զօր
ղարգացմանը : Երրորդ պարբերութիւնը , որուն մէջ է դեռ
դպրոցը ուռան եւ չորս տարիէ՝ի վեր միօրինակ բարեկար-
գութեամբ՝ զբաղանց է նախընթաց պարբերութիւններէն ,
քանզի ամեն տարի ընտիր ընտիր աշակերտներ կը նուիրե
ձեղ , որոնք այսօր ազգին օգտաւոր ծառայութիւններ ըն-
ծայ յաջողակ և միանգամայն յաժարամիտ՝ ոմանք զբրքեր կը
հեղինակեն կամ կը թարգմանեն , ոմանք ապրուածնին դաստ-
տուածութեամբ ուրիշ ազգային դպրոցներու աշակերտաց ան-
շահասիրութեամբ կը հաղորդին , ազգօգուտ ընկերութեանց
և հաստատութեանց ջանադիր կը հանդիսանան , ոմանք Ե-
րոպայի բարձրագոյն դպրոցներու մէջ ուսմունքնին կատա-
րելագործելով՝ մեկը երկրագործ , միւսը բժիշկ , մեկը վե-
ստաքագործ , միւսը նկարիչ , մեկը ուսուցմական , միւսը բա-
նասէր , ամենը մեկէն ազգին պատուաւոր եւ օգտաւոր ան-
դամներ եղեր են : Մնծ յոյս ունիմ, որ աս բազմապղիւն
դպրոցը իւր այս գովելի բարեկարգութեամբը , քան զ դաստ-
տուաց անձնանուէր ծառայութեամբը , ընկերութեան ան-
դամոց աքանչելի միաբանական սիրովը և աշակերտաց ան-
շէջ եռանդովը , և մանաւանդ Ձեր վեհանձնական ձոխ տը-
րօքը և հզօր պաշտպանութեամբը անընդհատ սիրտ շա-
րունակէ իւր ընթացքը , և իւրաքանչիւր ընդ հանուր քրիս-
տութեան՝ իւր բեղմնաւոր ծոցը սնուցած և դաստիարա-
կած ազնիւ աշակերտները խումբ խումբ ազգին սիրտ ի-

Ծայէ , որոնք իբրև մէկ մէկ լուսատու աստղեր հեռուհեռ կարդ կարդ Ծագելով մեր Հայաստանու գարնէ ՚ի վեր խաւարած Հօրիզոնին վրայ , ամէն ամէն պիտիպատուի Հալածի անկէ տգիտութեան սոսկալի խաւարը , և փոխանակ՝ գիտութեան անաղօտ լոյսը յայտնելով , վերստին պիտի լուսաւորէ անոր Հարազատ որդւոց Հոգին ու միտքը . պիտի արթնցունէ անոնց բնաւորւ Հանճարը . միով բանիւ պիտի վերանորոգէ անոնց բոլոր ինայական կարողութիւնները :

Ո՛նչ Հարկ է դՀեզ Համոզել ո՛ Խոսգիւղցիք , քանզի դուք արդէն ինքնին Համոզուած էք թէ , աղգային դպրոցները աղգին կենսատու ատրէրքն են . քանի որ ատոնց թիւը շատնայ , այնչափ աղգը կը կենդանանայ , Հոգի և ուժ կ՚առնու . եւ ընդ Հակառակն քանի որ պակսի , այնքան աղգը կը տկարանայ , կը նուաղի կսպառի , և վերջապէս միայն անունը կը մնայ պատմութեանց մէջ՝ ան ալ անշուք անունը շան : Ժողովրդի մը աղգութիւնը նախ իւր կրօնքէն ու լեզուէն կ՚սկսի . ատոնք ուր կը տրվըվին արդիօք . ո՞չ ապագային նախակրթական դպրոցներուն մէջ եւ ոչ օտարազգեաց . Վ՚Հանդէ , թէ որ մէկ կլնայէն միւսը փոխադրըւող ծառի մը պողպն համը Հոտը գոյնը եւ այլ յատկութիւնները անփոփոխ կլնան մնալ նէ , թէ որ տգիտակներուն երկրէն սեւերուն երկիրը գաղթող մարդկանց ծննդոց գոյնը միշտ սպիտակ կլնայ մնալնէ՝ մեր մատաղ զաւկընեռուն աղգային կրօնքը ու լեզուն ալ անսրատև և անապական կլնայ մնալ օտարազգի նախակրթական դպրոցներու մէջ՝ որոնք միմիայն մեզ նման տկար աղգայ կրօնքը ու լեզուն խարդախելու մտօք Հիմնուած են , լաւեաս ըսել՝ մեր բոլորտիքը լբլրեւ որոգայթ լարուած են : Ուստի դուք որ , ո՛ ազնիւ Խոսգիւղցիք , յերկնից մեզ յատկապէս պարգեւեալ երկու սրբազան ատաղձից՝ մեր լուսաւորչական սուրբ կրօնքին՝ ու պատուական լեզուին Հաւատարիմ աւանդապահ կոչուելու Համար այս նախակրթական դպրոցին յարատեւութեանը ու փառաւորութեանը Հոգ կը տանիք , քանի՛ երանելիք էք . իսկ քանի՛ Թշուառականք են այն ազ-

դպրոցներ՝ որ իբրև անհատատուրիւն աւանդապահք անկոյճ կիջ
ցած են իրենց քաղաքը գիւղը կամ թաղը աղգային նախա
կրթական դպրոցներ հաստատելու, և կամ օտարադգի դպրո
ցոցներուն ալ մեղի ձրիաբար մի և նոյն ծառայութիւնը կը
նեն ընելով՝ յիմարտարար կը խաբուին, ու զաւկիներնին մա
նաւանդ աղջիկ զաւկիներնին այն դպրոցներուն կ՚աշակերը
տեն։ Ո՛նաւանդ աղջիկ զաւկիներնին կըտեմ, քանդի ասոնք
օր մը մայր ըլլալով, իրենց կաթին հետ ալիտի Քամիեն զաւ
կրներնուն՝ սորված աղգային կրօնքներն ու լեզուներն։ Ո՛ղջին
պատքն է ուրեմն իւր զաւկիները աղգային նախակրթա
նան դպրոցներուն մէջ կրթել ու դաստիարակել, ուր նախ
սորվին աղգին կրօնքը ու լեզուն, սորվին յետ այնորիկ աղ
գային պատմութիւնէն՝ ուրկէ է անոր ծագումը, ուր է անոր
բուն հայրենիքը. սորվին անոր անաւուր պատմութիւնէն սի
րել իրենց առաքելի նախնեաց առաքինութիւններն եւ ա
տել անառաքինեաց ամբարիշտ և աղգակործան մոլութիւն
ները. այն երբեմն աշխարհի նախանձելի երկիրը այսօր ինչ
խեղճ վիճակի մէջ է՝ սորվին. սորվին թէ առհնօք ինչ բան
մանուկ էր Հայաստան ու այսօր ինչպէս ամայի. սորվին վեր
ջապէս ինչ ծովակներ ու լճեր, ինչ դետեր ու վտակներ
անտառներ, դաշտեր, լեռներ, հանքեր, բերքեր կը պա
րունակէ իւր ընդարձակ տարածութեանը մէջ։ Այս ամենը
սորվելով իրենց հայրենեացը հետ սերտ սիրով մը կապ
ուելին հետև, այսինքն՝ կատարեալ հայ մը ըլլալին դիմի,
ալ անկէ հետև ծնողքին Թող աներկիւղ խաբուին զանոնք օ
տարազգի բարձրագոյն դպրոցներ, որոնցմէ գժբաղդաբար
զուրկ եմք մեք տակաւին, անոնց մէջ սորվելու համար Թէ,
ինչ վիճակ կայ անոր ծովակներէն լճակներէն գետերէն շա
հիլ հանելու, լեռները դաշտերը դիւրութեամբ մշակելու,
բերքերը փոխանակելու, հանքերը գործելու եւայլն. ինչ
պէս որ դպրոցիս աշակերտներէն ոմանք իրենց նախնական
կրթութիւնը հոս առնելէն զետք, Եւրոպիոյ բարձրագոյն
դպրոցներուն աշակերտելով պէտք եղած դիտութիւնները
սորվեր, և միշտ կատարեալ հայ մնալով՝ իրենց սիրելի
հայրենեաց շինութեանն ու բարեկաւութեանը խորհող ու

ցանկացող են, և յուսահատ սրտերուն խնդութեամբ կաւե-
տեն, որ քնութեան դաւն պատուհասներէն ընկճուած ու
տկարացած քաղաքարեան կաղնեայ մը նման՝ մեր հինաւուրց
հայրենիքն ալ բարբարոս դարերուն մէջ բիւրաւոր ձա-
խողակ դէպքերու անդադար պատահելով՝ թէպէտ ուժը
ու զօրութիւնը կորսընցուցեր, ոտներն ու ճիւղերը ցամ-
քեր ու չորացեր գրեթէ վինակ ահեղադէմ քունը մնացեր
է անզարդ, սակայն անոր Աստուածատունկ արմատը հզե-
մատեմ կենդանատար դետոց աքուններէ գրկուելով չէ ցամքեր,
ու այս լուսաւորեալ դարուս մէջ կրնայ նորէն շառաւիղել,
միայն թէ նախախնամութեան կամքը ու տնօրէնութեամ-
բը հինգ վեց դարէ՛ի վեր տիրապետող Օսմանեան տէ-
րութեան հզօր աջոյն օգնականութեանը և իւր որդւոցը
ջանասէր աշխատութեանը կը կարօտի:

Ո՛ Խաղիւղցիք, ազգին ապագայ դիշերը ցերեկ մըտա-
ծող ազգասէրք, ինչպէս որ մինչև այսօր ձեր պարգեւած ա-
ռատ տուրքը ընդունայն չվերթալով՝ վայելեց ազգը այս
դպրոցին արդասիքը՛ի փառաւորութիւն ձեր անուան, ա-
պահովեցէք որ ասկէ ետև ալ քանի որ դուք այս վեհանձն
առատաձեռնութիւնը ունիք, քանի որ այս քրիստոսատանջ
սերը ու միաբանութիւնը կը փայլի ձեր մէջ, տակաւին սրբ-
ոյ փառաւորվի ձեր պատուական անունը մայրկանոյ մէջ
ուհրաշալակայ:

Ահա այսօր այս պատանիներուն ու այս օրիորդներուն ալ
մրցանակներով պատուելով ու պսակելով ձեզի կը նուիրեմք,
դուք ալ պարծանօք՝ ազգին նուիրեցէք որք են բանքերնին
անարատ, որուն համար դուք ամենքնիդ կը վկայեք, հըմ-
տութիւնովնին զովելի, որուն համար քաջ և անաչառ քնն-
նիչներն վկայած են:

Թէպէտ այս պատրաստուած աշակերտներէն արծաթ ու
ոսկի չունին, բայց այնպէս մեկ դրամագլուխ մը գլխեր-
նուն մէջ գանձեցին ուր ոչ գող կրնայ մերձենալ և ոչ ցեց
ապականել, և երբ աշխարհս դառն ասպարէզը դիմեն
տուրնուտիկը ըլլալու, խաբեբայ բաղդին կուրօրէն խա-
ղալիք ըլլալու համար անոր դեմ պիտի զինեն աշխատասի-

լութեամբ, խոհեմութեամբ ու բաւականասիրութեամբ, և այսպէս անվտանգ՝ի բարօրութեան ապրելով ու ապրեցու-նելով իրենց զաւակունքը, քանի որ արև ունին՝ պիտի օրհնեն իրենց բարերարները արևը։

Ա յս ճառը հրատարակելնուս բուն նպատակը դպրոցին յարատև ընթացքեն յառաջիկայ արդիւնքեն աւելի, ազ-գասէր և ուսումնասէր Կոստիւղցոց եղած շնորհակալութե-նեն և իրենց ջանքը շարունակելու համար եղած յորդորան-քեն աւելի, անոր հեղինակին ազգասէր սըրտեն բղխած վը-սեմ խորհրդածութիւններն յայտնել է։ Ինչպէս որ կը տես-նենք, են ուսումիկին ալ էն ազէտին ալ հասկընալու կերպովը կը յայտնէ թէ նախնական կրթութիւնը օտարազգայ ձեռքին տակ ընդունող մեր զաւկները, կարօղ չեն ըստ արժանւոյն, իրենց ազգային յատկութիւնները պահելու։ Ասոր ճշմար-տութեանը համոզվող ազգայինք կան նէ ալ՝ անոնք ալ մին-չեւ այսօր իրենց ազգասիրութեան պակասութեամբ անտար-բեր աչօք կը տեսնեն մեր վոքրիկ տղայոց օտար ազգայ աշակերտութիւն ընելը։ որոնցմէ մեկ քանին ալ միայն մեր մանկունքը որսալու նպատակաւ կաշխատին։ Կ՚ենենք, Յար-գասիրաց Ընդասէր հեղինակին այս մասին զլուցածը. որ իր զգացած ցաւը կը յայտնէ մանաւանդ մեր աղջկանց դաս-տիարակութիւնը օտարներուն ձեռքը յանձնվելուն համար։

Ընդամէնը Աղուան ալ իր ցաւը յայտնեց Երևան–Վա-նու Վիճակին քերոյ հաստատած աղջկանց դպրոցին վը-րայօք ամեն ազգայնոց անտարբեր կենալուն վրայօք և քիչ մ՚ատեն ետև լսելով թէ աղգասէր անձինք այն տեղին մօտ Ղուսաւորչայ դպրոցը աղջկանց դպրոց ընելու փափաք մը ըզգալով, գործի ալ ձեռք դարնելու վրայ են, յայտնեց իր ու-րախութիւնը միանգամայն շնորհակալ ըլլալով իրենց այս ձեռնարկութեանը . . .

Սակայն հայոց հաստատած ընկերութեանց ո՛րն արդեօք երկսեռաւակութեամբ մը վերջացած և կրուած է. այս անձինքն ալ իրենց մէջ երկսեռաւակութիւն մ՚ունենալով, խակոյն կրուեցան, իրենց այն բարի խորհուրդը մոռցան.

սակայն Վենետիկեան քերդ հաստատած դպրոցը դեռ կը շարունակէ իր ընթացքը և օր ուրուբ անոր հիմունքը կը հաստատուին ու կամրանան. և այս տարի ալ Վենետիկեան քոյրերը իրենց աշակերտները Նորդզուխեան տօնի օրը Պալաթիոյ Յիսուսեանց (Ճիզվիթներուն) եկեղեցին տանելէն ետև, (չը գիտեմք եթէ հայերը այնչափ կրօնամոլ եւնթան պաշտպեալ չեն) Ռուս դ'Օրէան լոգարանին մէջ ալ հրատարակել կուտան թէ աշակերտուհւոց հոն տարվիլը անոնց ծնողաց կընդդիմանօքն եղած է. որպէս թէ Նորդզուխեան տօնի հանդէս մը անոնց աղջիկներուը կարող չեն հայոց եկեղեցւոյն մէջ տեսնելու և կամ թէ հոն այն աղջիկներուը աւելի դիւրութեամբ կը հասկընան ժամերգութիւններուը և օրհներգութիւնները:

Մենք կը կարծենք թէ այս մասին մինչև հիմայ Վենետիկի ղեկավարները բաւական չի կրցան համոզել. ուստի կը յուսանք թէ այս ձառին աղբասէր հեղինակին խօսքերը ուշը ազդեցութիւն ընելով ազգայնոց վրայ, կը ջանան խոստիւղցւոց օրինակին հետևելով ամեն կողմ և ամեն թաղ եղած մանչերու դպրոցները բարեկարգելչեն ետև, աղջկանց դպրոցներն ալ բանալու ազգասիրական եռանդով:

ՔԱԹՈՆՔԱՆ

(Ճշմարիտ պատմութիւն մը)

1785

Զ

Հարուածները*.

Տիմիթրին հալածիքը այն կիրակի պիտի կատարվէր. Նանայօթ ասոր արդիլք մը դնելու ամեն ջանքերը ար-

---

* Տես թիւ 9

դէն փոքճած ու յուսահատած էր. Հարսնիքէն ետքն ալ Յակոբենքան վայելելու մեծ յոյս մը չունէր՝ անոր պարկեշտութիւնը տեսնելով. ուստի մեծ դժուարութեան մէջ կը տեսնէր ինքզինքը։

Ի՛ն սովորութեան համեմատ, ղոր վինչև հիմայ ալ դեռ շատեր կը գործածեն, հարսնիքին ուրբաթ օրը, Յակոբենքան իր ընտանեօքը և ուրիշ ազգականուհիներով հանդերձ՝ Աչէն-քաքուի բաղնիքը տարվեցաւ. Նէ այն առենն ալ սովորութիւն կար, որ հարսնցու աղջիկ մը բաղնիք տարած առնեն, ուրիշ ընտանիքներ ալ, կերթային այն բաղնիքը և առանց իրենց լաչակն ու ֆէրաճէն հանելու բաղնիքին դուռին սրահը սեղմելուն վրայ կը նստէին, հարսնցուն և անոր պատճառաւ բաղնիքին մէջ կատարված հանդէսը տեսնելու համար։

Յանայօթ՝ այս սովորութենէն օգուտ քաղել ուզելով, չար ոգիները դրդմանքը, յանկարծ Տիմիթրին հարսնիքը եռ ձգելու, ուշայրնելու, և եթէ ճշմարտութիւնը ղուսկելու համար, մարդկութեան պատիւը վայրկեան մ՝ուսքի տակ առնելը ներեւի էնէ, Տիմիթրին բոլորովին իր ու Յակոբենքային մէջ տեղէն վերցընելու համար, ամենաչար անօրէնութեան խորհուրդ մը յղացաւ։ Ուստի իր վրէժխնդիր նայուածքը քաղցրացընելով, Տիմիթրին կանչեց ու ըսաւ անոր. «Ես նայէ, տղաս, քեզի բան մը պիտի ըսեմ, ձեր դէպաճութիւնն ու սէրը աւելցընելու համար. հիմայ, Յակոբենքան, մայրը, ուրիշ անոնց ազգական կիներ, ձեր դբացիներէն ոմանք բաղնիքեամբ ասկէ անցան ու հոս բաղնիքը գացին։ Արնամ մի դուն ալ կնոջ հագուստ հագնելով, եռանիաք կապել, ֆէրաճէ հագնիլ, – յայտնի է որ յոյներն ալ ան առեն կը հագնէին – երթալ բաղնիքէն ներս մտնել, ու դուրսը ուրիշ կիներուն քով նստիլ. ընչանայքներդ այնքան նրբաթել են դեռ և քիչ՝ որ լաչակին ներքևէն անհրնար է գլխեիկ զանոնք տեսնելը և եթէ քիչ մ՝ալ տեսնվին նէ, ձեռքովդ կը գոցես բերանդ, երբ մեկը քեզի մտանաւոր ուշադրութեամբ մը նայի։ Յանկարծ, քու հարսիկ մերկութիւնը կը տեսնես, և ետքը կը պատմես երեն

Քեզ դինքը բաղնիքին մէջ տեսած ես, ու երկուքնիդ մեկէն կը խնդաք ու Յակոբեանը ալ քու այս վարպետութեանդ վրայ զսլամանալով, քեզ ուզելն կը սիրէ ... շուտ ըրէ, շուտ տեղէ մը քոշ մը և ֆէրաճէ մը գտիր ու եկ դնա ...:

Տիմոթէի իր համեստութիւնը վերագրող այս անվայել դործը կատարելու վարանումէն ետքը դժկամակութիւն ցըյուց: Բայց Յանայօթ զանի համոզելու շատ աշխատելէն ետև, աւելցուց նաև. „և աս ալ խօսք կուտամ քեզի, որ եթէ ընաւ մեկը չխնամալով բաղնիք մտնես ու երթես նէ, մինչև հրամայ լինի ոչխարի վոխ տասակ տուած ես նէ՝ անոնք չուզելէն ետև, հարանիքիդ ալ բոլոր ծախքերը ես ընեմ„, և այս խօսքն ալ մեծ երդումներով հաստատեց ու Տիմոթէին հաւատացուց: Բայց և այնպէս երիտասարդը ուրիշ ապդեքներ և դժուարութիւններ ալ ցըյուց. Յանայօթ անոնք ալ վերցուց. և ինք իր մեկ բարեկամին տունէն կանոցի զգեստներ և լաչակ և ֆէրաճէ բերել տալով հագուեցուց զՏիմոթէին, լաչակը կապեց և ֆէրաճէն վրան տուաւ և Տիմոթէին գուշակած վտանգէն ալ զանի ապահովցընելու համար, „ինչ վտանգ գայ քեզի նէ՝ դուն հոգ մ'ըներ, ես կեցած եմ„, ըսելով, անոր հետ ընկերացաւ մինչև բաղնիքին դուռը, և ներս խօթեց այն երիտասարդը, որ թէ դիմացը վտակութեան, դեղեցկութեան և թէ իր ամօթխած վարքին կողմէն ամենևին տարբերութիւն մը չուներ ներքը գտնվող անձերէն. և իր այս դործը հաստատութեան դէմ մեծ ոճիր մը ձանչնալով, բաղնիքին էն տաք կողմէն դուրս եկնողներէն ալ աւելի շատագունած էր:

Յանայօթ անոր ներս մտնելը իր աչքովը տեսնելէն ետև, իսկոյն գնաց Թաղին պահապանին (պեքճի) և եէնիչերի հայ աղջ ըրաւ այս եղելութիւնը, որոնք խռովն բաղմութեամբ եկան բաղնիքին դուռը պաշարեցին:

Շատ չսպասեցին, և ահա Տիմոթէ անշուշտ գրաւը վաստկած ըլլալուն վրայ ուրախանալով, բաղնիքէն դուրս եկաւ. և ահա նոյն յետոյն ինքզինքը զինուորներով շրջապատած գտաւ որոնց ընկերացած կապաւէին նաև ուրիշ շատ հետաքրքիր անձինք: Տիմոթէին լաչակը բզըքտեցին

ղենուղները, դեմքը բոլորովին երևան հանեցին, և ոտ
ինք ալ հոն մարեցաւ ընկաւ: Սակայն մօտ կայանքը
տարվելով և երեսին ջուր սրսկվելով, խելքը գլուխը բե
վեցաւ ու առանց վայրկեան մ'աւելի հոն սպասելու
տեսչութեան պաշտօնեին դուռը տարվեցաւ. բաղնիքին մէջ
ամենքն ալ խառնակ ու շուարած՝ չէին գիտեր թէ ինչպէս ը
նեն հո՞ն դեռ կենան թէ ոչ դուրս ելնեն: Ընդդէմ և անխոհեմ
կին մ'ալ եղելութիւն դեռ տղէկ չգիտցող Յաթինքային
պատմեց, որ ան ալ իր կարգին թիկանցը վրայ բռնվեցաւ
բաղնիքին յատակին վրայ ու գլուխը չարաչար վնասուր
վեցաւ: Բայց բնութեամբ և տղայական կենդանի արտասուելով
անոր դժբաղդութեան վրայ և ցաւուն ցաւակից ըլլալով,
վերսկսին զինքը գոհունէն և վրան զուրգուրալով պատեցին
անոր գլխուն վէրքը և շուարած մօրն հետ աւելին տունը տա
րին, ուր Յաթինքա դարձեալ ընկաւ անգիտայ. և ժամեր
անցնիլ պէտք եղաւ իր գիտցութիւնը ամփոփելու համար:

Տիմիթրիին Թշուառ մայրը իր վերջին տարիներուն
մէջ իր միակ յոյսն ու ապաւէնն եղող որդւոյն վիճակին
վրայ անտեղեակ և անոր ճակտի–գրին անծանօթ. պատահ
տեղն սպասեց այն իրիկուն զանի. և արտասուելով ու միշտ
անոր անունը կանչելով անցուց նոյն գիշերը: Յաթինքա
պատուհանին առջև մինչև լոյս հսկելով և արտասուաց
հոսանքներ գղակեցընելով աչքերէն, ինչպէս կարպատէր տես
նելու անոր դարձը, որ տակաւին մ'ի վեր ալ չէր կրնար
անցընել իրիկուն մը առանց զանի տեսնելու. չէր գիտեր
ինչ վախճան պիտի ունենար Տիմիթրիի այս անխոհեմու
թիւնը, երբ դիպուածը այնպէս բերաւ, որ նոյն գիշերը
լուսինը խառնուեցաւ. «Ո՜հ, մայր իմ, լուսինը արիւն կը դա
ղնէ կոր... պառաւ առաուան մօտ, անոր խառնումին անծա
նօթ ըլլալով, որ հոն դարձեալ մարեցաւ: Դժբաղդ և կա
րեկցութեան արժանի ծնողաց աղիքը կը կտրտէր. իրենց
միակ աղջկան և անոր պատճառով պարզամիտ երիտա
սարդին Թշուառութիւնը տեսնելով. սակայն քնաւ մեկը
չէր անիծեր չը դիտենալով թէ ով է պատճառը, չէր անիծեր
այն դաշնաբանդոյ անօրէնը, որ իր անսանձ կիրքին իշխա

նութեան կոչը և անզօր դերին հզած՝ ամբողջ ընտանիքնե-
րու թշուառութեան պատճառն հզած էր այժմ, և յիսոյ
կորստեանն խոկ պիտի ըլլար : Ո՛ակայն այս անձին ուր ըլ-
լալը մարդ չը դիտեր . և ոչ իսկ իշխանութեան կոչմին ըրն-
տուղները կարօղ եղան դտնելու :

Ուրբաթը շաբաթի փոխվեցաւ , նոյն ցերեկն ալ իր
վախճանին վրայ էր , դեռ ոչ ոք լուր մ՚առած էր Տիմիթ-
րիեն վրայօք , երբ նոյն իրիկունը անոր մեկ մտերիմ բարե-
կամը եկաւ՝ի տուն՝ ամենազօրաւոր և ցաւալի պատգամաւո-
րութեան պաշտօն մը կատարելու համար : Ա՛յս երիտասար-
դը մեծ զժուարութեամբ կրցաւ իր զոյժը խնայընել . իր
բոլորտիքը ժողվվող և անհամբերութեամբ Տիմիթրիի վը-
րայօք լուր խնդրող ողջմէ լնելուն : « Տիմիթրին բարև
կընէ ամեն իր սիրելիներուն , և Ալեքինքային . կխմայընէ
թէ Լանայօքին է պատճառը . և իմ բերնովս իր վերջին
ողջոյնը կուտայ ձեղի ,, ըսաւ երիտասարդը , ու անելևայթ
եղաւ ուրուականի մը պես . . . . . :

Ո՛վ կրնայ սակայն ձշդութիւն նկարագրել , այն տեսար-
նը , որ ներկայացուցին այս վայրկենիս այս մեկ քանի ան-
ձինքը : Ողջմէջն ծեր կին մը՝ իր որդին կորնցընելու եր-
կիւղով բռնըված , ծաղկահատակ օրիորդ մը իր սիրելին , իր
երջանկութիւնը վտանգի մէջ կը տեսնէ : բարի ծնողքներ,
իրենց աղջկան և արդէն իրենց որդւոյն չափ իրենց սիրելի
եղած երիտասարդի մը հրձռանքին տեսութեան վայելքէն
զրկվելու ահով պաշարված ..... Թող ընթերցողը ինք
երևակայէ ասոնց վիճակը , մենք կարող չըլլալով ներկա-
յացնել , անցնինք մեր պատմութեան շարունակութեանը :

Տիմիթրիին մայրը մեկ կողմ վաղեց , իր որդւոյն օգնու-
թիւն մը դտնելու , իր զաւկին կեանքն աղատելու համար մը
բնտռելու : Ալեքինքայի հայրը ուրիշ կողմ վազեց , երևելի
անձանց դիմելը զգրնելու ու իրենց և Տիմիթրիի վիճակը
անոնց աչքց առջև դնելու և անոնց օգնութիւնը խնդրե-
լու . և մայրը տունը մնաց իր աղջիկը հոգալու , որ խելքը
զլխէն դացած ոչ ղրուցածը կը լսէր և ոչ ըրածը դիտէր .
այլ միայն դիմացինը կրնալ հասկընալ թէ Տիմիթրիի ա-

պատուհան ձայն մը կը լսենք ....

Ա՛յլ ախտո՜ն .... եղածը եղած էր . Տիմիթրի չանցաւոր էր . և պէտք էր որ ժամանակին օրինաց համեմատ իր պա՜տիժը կրէ :

Ը

Ա՛յս գիշերը վինչէ՛ն ի լոյս աղբալով անցուցին Թշուառ անձինքը և մէկերնուն քիչ մը քաջասիրտ ու յոյսը շատ ե՜ղողներն ալ հետևեալ առաւօտն զարձեալ անդին ասդին ընկ՜ըլով , Տիմիթրին ազատելու գեռ աշխատիլ չեկած մինչդեռ վրայ խուհուրդ կընէին :

Սակայն առաւուան գէմ փողոցին մէջ Տ՛ինդին է , այ՛ ան է , ձայն մը լսվեցաւ . ահա ամենքն ալ պատուհաններն ամա՜ պարեցին , ահա Տիմիթրի մէկ քանի անձանց ընկերակցութեամբ կուգայ : Ընդհօք փեսայանալո՛ւ ... ա՛է . գէ հետիններըը գինւորներ են և գահիճն ալ եռւէն է ..... Տիմիթրի դրանը առջև հասած առեն գլխովը բանալ սըկսաւ պատուհանէն նայողները սիրտ լնելուն . աչքերը գէպ ի երկինք վերցուց՝ յիսոյ ի գետին խոնարհեց անոր մէջ լցված պատասխը թափելու համար . ու սկսաւ իր ձամբան շարունակել .... ատեն մէջ գոնըվողները կայծակէ գարնը վածի պէս անշարժ մնացին ընկած տեղերնին .... վերջին Բաթինքա՛ քաջասրտեցաւ վազելով սեղեկին գուռը գալու , սանդուխքին վար խոյանալու . բայց ան ալ սանդուխքին վրայ Տ՛ին դոչելով մարելցաւ ընկաւ .....:

Բաթինքայի հայրը իր զգայմունքները ամփոփելց . սենեկին մէջ անդին ասդին ընկողնելուն մէջ իր աղջիկը խնդրելէն եաև , զանի հոն չը գտնելով , վար վազելց կարծելով Թէ Տիմիթրիին եաևէն գացած է . բայց սանդուխքին վրայ նուազած գտաւ զանի . վազելց քովը , համբուրելց անոր պաղած այտերը կամ մանաւանդ իր գառն և ջերմ արտասուքովը Թրջելց զանոնք՝ անոնց պաղուԹիւնը ջնջելու յուսով : Բաղկացը մէջ առաւ այն վտիտ մարմինը , և հաղիւ կրցաւ սանդուխքին վեր բերելու սրահին մէջ գետ

*նին վրայ պատահեցընել. Ջուր, օդն, բայսախ կարօղ չեղան անոր խեղքը զըւխը բերելու, և շարունակ անդադար մնայ, մինչև որ երկու ողոյ ֆերի պատասնելը երթալու օգնելով ե-լան կայնեցան՝ ու մեկը աղջիկս պոռայ, միւսը Տիմիթրի գոչեց. այս վերջի գոչուածին ահա արձագանք մը. պատասխանեց. բայց արձագանգ մը որ բուն ձայնէն աւելի ա-մուր էր. անկէ աւելի որոշ կերպով կը հասկըցվէր, դի ծագ-կահատակ օրիօրդի մը վշտալից սրտին խորէն կելնէր: Ը-հա այս անունը գոչելով եղաւ Նատաւ Վլաթինքա, ու ոտ-կալն նայուածքներ անդին ասդին նետելով, իր սիրելին կը փնտռէր, իր փեսան կը խնդրէր, որ սրտին բաղնիքին դուռն 'ի վար կախված էր, և հոգին ալ երկինք թռաւ՝ հոն փեսայանալու համար:

Կը շարունակվի

ՈՐՈՎԱՑՆԱԲՕՍՈՒԹԻՒՆ

Շարունակութիւն և վերջ*

Պ. Ֆօնքեն եռեւ կուգայ ուրջակատորութեան կողմեն՝ Ֆից–ձեյմս, որուն ճարտարութիւնը մասնաւորապես գարմանալի էր. իր շըրթացը վրայ ամենեւին շարժուն մը չէր երեւար, երբոր կը խօսեր: Ասոր գործքերը շատ են ճէ ալ, մենք ա-ռնոցմէ մեկ քանին կը դնենք հոս:

Օր մը Ֆից–ձեյմս Բարիզի մէջ, պանդոկի մը սեղանատուն-ը ննստած՝ իրիկուան կերակուրը կուտեր: Մրգեղենի ատեն հոն գտնըվողներուն իր տաղանդին մեկ օրինակը ցուցընելու եւ թէ գիտը եւ թէ ասոնք գբօսացընելու համար, որովայնախօ-սութիւնը ձեռք առաւ: Ինք ո՛ր սեղանին առջեւ ննստած էր ճէ՝ ասոր մօտ վառարան մը կար. որուն մուխ քաշելու խո-ղովակն ալ, կերբար այն սրահին առաստաղէն դուրս կելներ:

* Տես թիւ 9.

Ֆից–ձէյմս սկսաւ խօսակցիլ այն խողովակին մէջ իբր թէ պահ-
ված անձի մը հետ. ոնց գտնըվողները զարմացմամբ մտիկ կը-
նեն. տանը տէրը սոսկալով կերթայ սենեակաւ զինուորներ
բերելու, կարծելով թէ գող մը ոնց մտնելով, նիմայ ալ չը
կրնար ելնել եւ անշուշտ անօրուքենեն պիտի մեռնէր. վասն
զի իր յանցանքը խոստովանելով, ոնց կը խնդրէր ոնց իր մօ-
տը գտնըվող անձնէն: Զինուորները կուգան, հարցուփորձ կը-
նեն աս սրիկային. ան ալ կը պատասխանէ. երբ խօսքը հա-
սաւ այս խողովակը վար իջեցընելուն վրայ, յանկարծ ձայնը
անկէ փախաւ ու սրահին յատակին տակեն սկսաւ գալ. կար-
ծես թէ անոր մէջեն փախչելով ոնց եկեր էր գողը:

Ասոր վրայ երբ զինուորները յատակը քակելու վրայ էին՝
Ֆից–ձէյմս ինքզինքը ճանչցուց եւ յայտնեց թէ ինք էր այս
ձայնը հանողը: Անոր վրայ զինուորները խնդալով տեղերնին
գացին. միւս անձերն ալ խնդալնուն ճաթելով դարձան տեղեր-
նին նստան:

Ուրիշ օր մը ցաւալի ձայն մը կը լսըվէր վառարանի
մը ծովարգելին տեղէն: Հոն գտնըվողները սոսկալով իրարու
կը հարցընեն թէ ինչ ըլլալու է աս. ի՛նչ ըլլայ ճէ ըլլայ, ը-
սաւ, Ֆից–ձէյմս. մենք շատուր ենք, ատանկ մինակ եւ ցաւ
կրող անձէ մը վախ չունինք. ծովարգելը բացին ու տեսան
որ մարդ չը կայ. ան ատեն ուր ես պօռացին – կը փախչիմ
կոր պօռաց ձայնը. ես զինուորութենէ փախչող մ'եմ եւ երբ
կենայի ճէ՝ անշուշտ ինս բռնել պիտի տային: Ան ատենները
ալ օրէնքները խոտին կը պատժէին ծառանալի մէջ զինուորու-
թենէ փախչողներուն ապաստանարան մը տրվողները: Ուստի
երբ այս խօսքը լսեցին՝ շուտ մը ելան զինուրներ կանչեցին,
տանը դուռը գոցելնէն ետեւ սկսան ամեն կողմ բնտռել. ձայ-
նը մէյմը փակէն կուգար. մէկմալ միջէն. տանը կղմինտրնե-
րուն վրայէն. այնչափ եղաւ որ զինուրները ալ գանի գտնելու
յուսահատած՝ շուարած ձգեցին դնելնէ դուրս ելան:

— Ուրիշ անգամ մը երբոր ընթրիքի մը հրաւիրված ըլլալով, սեղանին վրայ նստած էր, սկսաւ ծանր ու ապառնալիք կերպով խօսիլ իբր թէ սեղանին տակ գտնըված անձի մը հետ, որ արծաթէ դրգալը սեղանին վրայէն առած ըլլալուն, Ֆից–ձէյմս կուզեր առնել, ան ալ ետ տալ չէր ուզեր : Ասոր վրայ սեղանը գտնըվողներուն ամենքն ալ ուրախ եղան ու զողը բռնել կուզէին. բայց տեսան որ մարդ չը կայ եւ Ֆից–ձէյմս ալ բարձր ձայնով կը խնդար. ետքը միւսներն ալ ճասկընալով սկսան իրենք ալ խնդալ:

Զարմանալի նմանութեամբ շատ անգամ, որոշ կերպով միանգամայն կը լսեցըներ եկեղեցականներու երգերը, երգեհոնի ձայները եւ զանգակի հնչումը :

— Օր մը արուեստի մը վրայ կը նստի, ձեռքը փայտի մը կտոր կառնէ ու թղթիները քողով մը կը ծածկէ: Մէյմալ ժամացոյցի գարնելու, փայտ սղոցելու ձայներ կուգայ. կարծես թէ վառարանի մը մէջ կրակ կը վառի կը մարի, ճորեն կը բռնկի մեծ շառաչիւնիներով. ետքը ուրիշ մեծ սպասդակ մը կը լսի. կարծես թէ մարդոց բազմութիւն մ'է որ կուգայ. ետքը կամաց կամաց ոտքի ձայները կը կտրի, ու անոր տեղը անա մեծ կուիւ մ'է կը բղխի մեկ քանի անձանց մէջ :

Հարաւային Ամերիկայի կողմերը բնակող էսքիմօ ըսված նախապաշարեալ ազգաւ ժողովուրդին մէջ պրովոյնախօսներ կը գտնըվին , որ իրենց վարպետութեամբը ժողովուրդը կը խաբեն' կախարդ թղթիները ճատագրելով անոնց եւ իրենք ալ ակնածելի անձինք համարված են ժողովրդոց առջեւ: Անոնցմէ մեկուն վարպետութիւնը կը պատմէ Լիոն անուն երեւելի ճանապարհորդ, որ աշխարհիս ամեն կողմ ճանարհած է. իր այս կախարդը, Թօլմար անուն' կարծելով թէ Լիոն ալ ճանաչցած էր իրեն երեւելի կախարդ մ'ըլլալուն, երբ օր մը խնդրեց որ ան ալ ներկայ գտնըվի, երբ իրը իր ոգիին հետ խօսի, մեծ դժուարութեամբ հաճնցաւ: « Ուշուի օր մը իմ խրճիթս գալով,

կըսե Լիոն, իր կնոջը հետ մեկտեղ, գիշերուան մէջ բոլոր լոյսերը մարեց ու սկսաւ իր կնոջը հետ երգել ու չխտոյ իր այս ոգին կանչել, որուն Թորնկա անուն կուտար. մեծ անձամբերութեամբ սպասելով ու կովու պես մռնչելով կը ցարկուտէր: Ետքը գետնին վրայ նստաւ. յանկարծ իր ձայնը խեղդըվեցաւ եւ սկսաւ կամաց կամաց հեռանալ, այնպես որ քիչ մը ետքը սկսաւ գետնին տակեն գալ ու աւելի հեռանալով բոլորովին դադրեցաւ: Այն ատեն կինը իմծի ըսաւ թէ իր հրիկը գետնին տակը մտած էր, որ Թորնկան գտնէ: Վայրկեան մը ետքը, հեռուէն սաստիկ շռնչը մը լսվեցաւ, ծանր ծանր մօտեցաւ եւ ուրիշ ձայն մ'ալ որ ամենեւին առջի ձայներուն չէր նմաներ, այս շռնչին խառնըվեցաւ: Ան ատեն կինը իմծի ըսաւ թէ Թորընկան պատրաստ էր իմ ամեն հարցմունքներուս պատասխանելու. ուստի շատ հարցմունքներ ըրի այս ոգիին որոնց ամեն մէկուն պատասխանեց, ամեն մէկ պատասխանեն առաջ ալ գետնի տախտակամածին երկու սաստիկ հարուած տալով:

Խորունկեն եկող սաստիկ ձայն մը, Թօլմաքին ձայնեն շատ տարբեր, սկսաւ երգել՝ սուլելու, հառաչանաց, աղաղակներու ձայնի հետ խառն. վերջապես հեռացաւ այս ձայնն ալ, ու անոր դարձեալ յաջորդեց սուլելու ձայն մը. որ օդը բարձրացող հէվ ֆիշն չափ սաստիկ էր. քիչ ետքը Թօլմար ալ իր գալը ծանոյց մեզի. ասոր վրայ հրացը վառվեցաւ եւ տեսայ որ մեր այս որովայնախօս կախարդը սաստիկ քրտնած ու հոգնութենեն շառագունած էր բոլորովին: Անոա այս կերպով, որովայնախօսութեան օգնութեամբ մեր Թօլմար բարեկամը ոգիի տեղ բանելով, պարզամիտ եւ երկչոտ նախապաշարեալները կը խաբէր:

Ինչպես որ յառաջագոյն գրուցեցինք, իմաստնոց կարծիքը տարբեր է որովայնախօսութեան վրայ. ոմանք զանի բնական ձիրք մը կը կարծեն, ոմանք արհեստ մը. անոնց մէջեն ըսողներ եղան թէ որովայնախօսները իրենց այն ձայները նանեխա-

համար ներշնչութեան ատեն կը կազմեն իրենց խօսքերը. եւ կը ջանան որ քիքերնուն չը շնչեն կամ խիստ քիչ շնչեն. ասի անկարելի չ՚ են ալ, ամենաժուռաւ ըլլալուն համար, կը միաբանինք ասոր վրայ գրող հեղինակներուն մեծ մասին ըսելով թէ, երբ բնական ձիրք մը չ՚ ունենալ խօսութիւնը ն՚ գեր այնչափ ճանճրացուցիչ, տաժանելի եւ երկարատեւ վարձերու եւ վարժութեանց կարօտութիւն ունի որ այն, արհեստը ուսնողը գեր երկայնմտութեան ձիրքն ունենալու է:

ԵՐԳԱԽԱՒՆ ԿԱՑԱԿԵՐԳՈՒԹԻՒՆ

ՄՏԱՅՄԱՆԻ ՉՈՒԱԶԵՂ ՄԸ

Հ՚արուածոյ՚ն՚

ՏԵՍԻԼ Է.

Տն. Տիւռանտէն, Աօթիլլաս, Աօզ՚

Աօզ

Հ՚ոլան բնելով՝ Ա՚Հ. Ասատուած իմ՝ ...

Տալին նեղսոտը կը կոչի:

Թօմիլլաս

Ինձէրն: Աօզ՚... շարունակենք մեր աշխատութիւնը... (Քովը) Տիկին, երբեւ հենուտրոյ թղթակից մեր պատմ հօրը՝ և որովհետև դուք կը պահանջէք՝ կընդունիմ:

Տկին Տ՚ուռանտէն և Աօզ գործատան

շորեսը մը կ՚ընեն:

Տ. պուռանտէն

Ինչը պատմ

Թօմիլլաս

Ա՚յո՛ կընդունիմ, ընդանդրութեամբ, այն նախատհաշիկը, զոր դուք կը հաճիք ինձի մատուցանել, և ձենէ ալ չ՚եմ

※ Տես Թիւ 9

պահէր, որ շատ ախորժակ ունիմ։

ՈՍՂ

Ինդիրեն։ Տիկինը կը ձանձէ հոգիդ....

Տ. ՊՈՒՌԱՆՊԷՆ

Շուարած։ Պարոն.... (Ինդիրեն) անանկ համարձակութիւն մ'ունի, որ ինձ կը վախցընէ... (Բարձր) Յիւրաւի, ինծի մեծ պատիւ մ'ընել էք այդ....

ՓՈՆԻԿԱՐՈ

Ինդիրեն։ Ինծի ալ մեծ զուարճութիւն մը....

ՈՍՂ

Ընդ նայելով Ժևևիս վար կընկնի կոր.... (Ժամց մը Տէ-ին Տէ-ուանդէնին) Տիկի՛ն.... ես չէի գիտեր որ գուք այս պա-րոնը.... Հրամցուցեր էք.. նախաճաշիկի....

Տ. ՊՈՒՌԱՆՊԷՆ

Ինդիրեն։ Ես ալ չէի գիտեր....

ՈՍՂ

Վասն զի կաղաչեմ ձեզ Հաւատալու, որ ես անոր հոս մնանելը սեռած չեմ....

Տ. ՊՈՒՌԱՆՊԷՆ

Գիտեմ, Ոսղ

ՈՍՂ

Ինդիրեն և պահ- պահ- զարմանալով։ Ինք գիտէ.... լինչպէս

ՓՈՆԻԿԱՐՈ

Ոսղին պատուիրեր ըլլալուն ու գնաբերելը, որ մեկ անգամ մը ևս դնէ, Ոսղ, դուն ալ, գնա դուն քու ծառայութեանդ պարապէ՛ իմ սիրելի բարեկամս, ես հետաքրքիր ապատաւորները չեմ սիրեր։

ՈՍՂ

Ընդ։ Ո՞նչպէ՞ս....

ՀՈՎՆԻՅԼԱՒ

Կամաց մը Ասլին։ Կասկածի տեղի չը տալու համար է։

ՕՂԼ

Գուն դեմովդ մը։ Ը՜հ... շատ խորամանկ է...

Տ. ՊԻՈՒԱՆՊԷՆ

Ասօղ, Թող մեղը, քեղի պէտք ունենամ՝ նշանդակը կը ղրկեմ։

ՄԱՔԵԼԱՆ ԿԵՐՔԵՆ

ՕՂԼ

Ահ, ալ իմ սիրտս է ճանգած.
Չանգանք գ'անի չը մատնել.
Դեմքս ալոր սուտ չը յայտնած,
Փութա՛նք աստի դուրս ելնել։

Տ. ՊԻՈՒԱՆՊԷՆ

Անարկո՛ւ է այս արկած.
Ի՞նչպես կրնամ գերծանել.
Ահ կերդուրցնամբք մարած.
Հիմայ կրնաս զիս տեսնել,

ՀՈՎՆԻՅԼԱՒ

Զարմանալի՛դ ով արկած
Ալ Ասօզ կրնայ զիս ատել.
Այլ մէջ այս ճանգամանաց,
Չ'ըլլայ մեզի զայն մատնել։

ՏԵՍԻԼ Ը.

Տիկին Տիւանտուէն, Հովհաննէս

Տ. ՊԻՈՒԱՆՊԷՆ

Ը՜հ, պարո՛ն..... զոհ եղած պիտի ըլլաք 'ի հարկէ...

ՀՈՎՆԻՅԼԱՒ

Ո՛չ բոլորովին, բայց զոհ եմ։

Տ. ՊԽՐԱՆՈՒՇԻՆ

Գնա՛ աղօթք ըրէ՛ այն բայտարձակ իշխանութիւնը դրր դու կը վարես հոս, առանց ակնածութեան առանց վհատնձ նութեան .... վասն զի դուք ահա կը տեսնէք որ մենք այս տանը մէջ երկու կին ենք. ահա ես վերջապէս իմ աղախնիս առջև վտանգի մէջ եմ:

ՓՈՆԿՅԼՈՒ

Ընենք ոչ, երբա՛ւ կըսեմ Տիկին. ես ձեռնէ տալէն կ'ըզգուշանամ:

Տ. ՊԽՐԱՆՈՒՇԻՆ

Ի՞նչպէս

ՓՈՆԿՅԼՈՒ

Ընչպէս որ քնաւ մեզի նման մը ձեռնէ չանցանք չէ սեզ վի. բայց վերջապէս, ահա, Տիկին, ամեն կասկած վտ տուելու համար էր, որ այնպէս վարվեցայ. ինչ, կրնայի՞ ես ըսել ձեր աղախնոյն թէ քու տիրուհիդ ես կը պաշտեմ, թէպէտ երեւութնե՛ն վեր է որ զանի կը ձանձրեմ.... ասի խենդութիւն մը կըլլար: Հիմայ կը պահանջեմ...

Տ. ՊԽՐԱՆՈՒՇԻՆ

Ի՞նչ

ՓՈՆԿՅԼՈՒ

Նախատաշնիկ ընել, էն առաջ.... ահ, սա ձուազերը ինչպէս կրակի պէս տաք է... և դուք չէք կրնար ուրանալ, որ զանի վատրկեցայ... հէ՞.

Կը ծիծաղի

Տ. ՊԽՐԱՆՈՒՇԻՆ

Վերանամք: Լռէ, պարո՛ն, անցի՛ր տեղանին դլուխը

ՓՈՆԿՅԼՈՒ

Օ՛հ, այո՛... և նախատաշնիկէն ետև կը փափաքիմ յայտնել ձեզի երկարել այս դատարձալ առանձին տեսութիւնը:

Տ. ՊԽՐԱՆՈՒՇԻՆ

Ի՛նչ. պարո՛ն, դիտաւորութիւն ունիք հոս մնալ՞...

ՓՕԼԻՆՅԼՈՒ

Ա՛յո՛, ձեզի նկատադրելու համար իմ սէրս ... բայց՝ նախամաշինկն ընելէն ետև. վասն զի անօթութենէս ձայն չէ միացած վրաս . հիմա բան մը չեմ կրնար նկատադրել :

Տ. ՊՐՈՍԱՆՊԷՆ

Պարօ՛ն , շուարած ատենս , մեկ անպատկառութիւն մը կրցայ ընել նե՛ ալ , ես այնպէս կը հաւատամ որ դուք հաւատալիմ մարդ մ՚էք ....

ՓՕԼԻՆՅԼՈՒ

Խոլորովին հաւատալիմ, Տիկի՛ն , ես շատ ազէկ երևսատասարդ մ՚եմ. բայց դուք այրի էք , ուրեմն ձեզի համար ամենևին երկիւղ մը չը կայ :

Տ. ՊՐՈՍԱՆՊԷՆ

Ես .... այրի եմ, բայց , ազատ չեմ ....

ՓՕԼԻՆՅԼՈՒ

Ի՞նչպէս ... (Ինքնիրեն) հասկըցայ , վերակացու մը ունի , պաշտպան մը , Պառոնիէլ մը .... :

Տ. ՊՐՈՍԱՆՊԷՆ

Այ ես ծանր իրաւունքներս ունիմ, որ մեր իրարու ծանօթանալն ինչպէս ըլլալն գիտցըվելու չէ :

ՓՕԼԻՆՅԼՈՒ

Ընհոդ եղիք Տիկի՛ն , անկ երբէք չը պիտի գ իտնայ . (Ինքնիրեն) ուրեմն նախամաշինկն ընելու եմ .

Տիկինը սեղանէն դուռ պառնելէն ետև , ինչ ալ կը նայի , սրբիչը կը բռնայ վրան կառնէ և սպասելու կը պատրաստուի, երբ պուլոնն ներսը յայտ կըլլայ .

Տ . ՊՐՈՍԱՆՊԷՆ

Պրոսթոթ : Վո՛չ , անտուաժ

ՓՕԼԻՆՅԼՈՒ

Երկիւղ մարդու ձայն .

Տ. պէտրանպէն

Նայնպէս : Ըն կ.

ՓՕԼԻՆՅԼՈՒ

Խնդալով. Ռաօնիկը .... կօշիկներըը ոտքը Խաւլամէն՝ Քէն նեղա մնանէլ կուզէ.

Տ. պէտրանպէն

Սպասէ՛ն. փախէ՛ք պարօ՛ն

ՓՕԼԻՆՅԼՈՒ

փախչի՛մ. բայց ո՛ւրկէ. ես չեմ կրնար Քաշել.

Տ. պէտրանպէն

Ընդ պահպանը ցոյց տալով. Ո՛ն, հա՛ն ...

ՓՕԼԻՆՅԼՈՒ

Ընդ : Ի՞նչպէս

Տ. պէտրանպէն

Կը բռնայ պարանը, որուն վրայ վերջին-ոլիը (բօշմանին) կը գամ-ված է դրանը ներսի կողմ :

Շնորհ, մտէք մէջ այս դարպասին

ՓՕԼԻՆՅԼՈՒ

Այս մամուլի մէջ դրվիլ է
Տես առեիածն այ մեր գլխին

ՉՐՊԱՅՄՈՒ

Բայց ասի վերարկուակիր մ'է,

Տ. պէտրանպէն

Մտէք, աղաչանքս մի մերժէք .....

ՓՕԼԻՆՅԼՈՒ

Ո՞վ Եսես այսչափ չարչողուածք
Ան ամենեն եղայ ես ինչ .
Տօմարակալ մ'.... այստեղ պաճուճած.

Ընդ ծոմ քերնով եւ ծոմ քերնով

(Խոչընդոտ դարձը կը դնէ իր ուժերուն տրտնջալ։)

Տ. ոխտանպէնց

Լո՛ռիկին կրնամ ապրիլ ուրախ վախցընել սրմէն . . . . ան։ Ցաւակինք իմ խառնած ըլլալս . . . . իմ անխոհեմութիւնս կը մտանէ . .

(Ընչ խղճի դառն մը դուրս կ'ելնէ)

Կը չարանայ։

ԾԱՆՈՒՑՄՈՒՆՔ

Ընդհանրապէս 1852ին առաջին անգամ ուսումնասէր երիտասարդաց հաստատուած Ընթերցասէրաց Ընկերութիւնը կամ Ծանուցարանը, որ երկու տարիէ ի վեր քայքայուած կը կարծուէր, երկրորդ եռանդ սրտի կխնայցնելով այսօր, որ մեռելոց դարձեալ սկսաւ շարունակուիլ, նոյն իսկ հաստատող երիտասարդաց մէկ բանիին անխոնջ ջանքերը, ամէն գործունութիւններ և մեծամեծ արդիւնքներ ունենալ յուսացնելով։

ԳԱՐԱՐԱԿԱՆ

Վայրենին կրքելու, բարբարոսը քաղցրացընելու, կատաղին ամօքելու, խենդը խելաբերելու, եւ ուրիշ ասոնց նման նրաշքներ գործելու կարողութիւնն ունեցող երաժշտութիւնը մեր ազգին մէջ ժամանակ մը անարգված մնալէն ետեւ, զանի գոր ծածողներուն ապականեալ վարուց պատճառով՝ գրեթէ կէս դարէ՝ի վեր է, որ ուսմանց եւ գիտութեանց հետ ան ալ եկաւ իր կարգը բռնելու մեր մէջ եւ իր ազնուութիւնը ցուցընելու միայն քանի մը անձանց ճեռքով ինքզինք ընծայելով:

Ատեն մը թէ եկեղեցական եւ թէ արտաքին երաժշտութիւնը կայր գիւղական ամենուն քմացն համեմատ գործածվելով, մանաւանդ եկեղեցական սրբազան երաժշտութիւնը եղծվելու վտանգի մէջ էր, երբ յանկարծ Նօթան մէջ բերվելով, ճանչցվելով, եւ ուսվելով, այն վտանգին առաջքն առնվելու մեծ յոյս մը ծագեցաւ. եւ կը յանենք թէ բոլոր եկեղեցական երգերը եւ աղօթքները մօտերս երաժշտական նշաններով եւ կանոններով նորէն տրպվելով, ալ այնուհետեւ մեկ ձայն մ'անգամ չը պակսելու, կամ նոր չեւելնալու ապահովութիւնը պիտի ունենանք:

Այս շնորհքներն ալ ընողները, ինչպես որ արդեն ազգիս լուսեաւ յայտնի է, պատուաբժան Արիստակես Աղան, իր վարպետը եւ իր մեկ երկու աշկերտներն են. որոնց իրեն հաւասարիլը մեծ ուրախութեամբ կը տեսնէ: Վարպետն ու աշկերտները հաւասար աշխատութեամբ կը փափաքին եւ կը ջանան եկեղեցական երաժշտութիւնը հաստատ ձիւմաց վրայ դնելու, եւ ուրիշ հայրենական երգերով ալ մեր մանկունքը ազնուացընելու:

Սակայն այսչափ աշխատութիւնը բաւական չը համարելով Պատուաբժան Արիստակես Աղան եւ Նրաճեան Գաբրիէլ Աղան, թէ ազգին եւ թէ բոլոր երաժշտութեան ճաշակն ունե-

ցող անձանց ուրիշ ամենամեծ ծառայութիւն մ'ալ ընելու յանձնառու եղան . այս է Տաճկական այն քաղցր եւ բմբրեցուցիչ եւ զմայլեցուցիչ եղանակներն ալ դիւրութեամբ հաղորդել բոլոր երաժշտութենէ հասկընցող անձանց' այն եղանակները եւրոպական նշաններով 'ի յոյս հանելով : Առաջին Տետրակը եղած ատեն , երաժշտութենէ հասկընցող անձինք շուտ մը բընտրեցին զայն. եւ օտարազգի լրագիրք անգամ անոր նեղինակներուն իրենց արժանի շնորհակալութիւնը մատուցին :

Կայսերական երաժշտաց դասուն բարձրապատիւ Տնօրենը, իսկոյն ճանչնց ասանց նեռնարկութեան օգտակարութիւնը, եւ իր պաշտպանութեամբը զանոնք քաջալերելով, մղեց զանոնք երկրորդ տետրակին աշխատութիւնը աւելի կատարելագործելու : Ուստի երբոր այս տետրակը տեսնըվեցաւ , ամեն երաժշտութեան տեղեակ անձինք իրենց գոհունակութեանը կընկնապատկեցին եւ սկսան այն տետրակները իրարու հաղորդել. բողունք Տաճկաստանը' այս տետրակները Եւրոպայի ուրիշ գլխաւոր մայրաքաղաքներն ալ խընկըվեցան , եւ կը յուսանք թէ մօտերս այն տեղուանք ալ շատ պիտի բնտուին . եւ շատ պիտի գովվին:

Այս տետրակները , որ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԵՐԳԱՐԱՆ անունը կը վայելեն ամենայն իրաւամբ , ասկէ ետեւ ամիսն անգամ մը պիտի հրատարակվին . ամեն անգամ Տաճկական նոր եղանակներ եւ երգեր պարունակելով . Տարեկան գինն է . 400 դուրուշ. զատ տետրակ առնել ուզողին համար, մէկ տետրակը 40 դուրուշ : Այս տետրակները թէ հայ եւ թէ Եւրոպացի գրավաճառներուն քով կը ծախվի . եւ տարեկանի համար Զհնճիրլի խանը թիւ 4. Չայըեան Ալէքսան Աղային սենեակը կստորագրվի:

Կը յուսանք թէ այս գործին յաջողութեան ու օր աւուր յառաջանալուն ազգայինք ալ, Եւրոպացւոց' նետ նեղինակաց ազգասիրական ուրիշ գործոց եւ այս ազգային փառք աւելցընելու նեռնարկութեան մեծ խրախոյս կուտան :

ՅԱՂԱԳ

ՄԱՐԴԿԱՑԻՆ ԻՐԱԻԱՆՑ

ԵՒ ՊԱՐՏՈՒՑ

Արժանապատիւ Տ. Սարգիս Թէոդորեան Վարդապետը այս առնուով մօտերս՝ի լոյս ազգին ընծայած է, պարզ գրաբար լեզուով, գեղեցիկ եւ զմայլելի եւ պարզ ոճով մ՚առաջց դարձուածքներու՝ համառօտ գրքոյկ մը. ուր եօթը գլուխի մէջ ամփոփած է մարդոց իրաւունքները, եւ պարտքերը: Այս գիրքին ինչ արժանիք ունենալը հասկըցընելու համար եւ այս գրքին վրայ գրվելիք գովեստները համառօտելու համար, կը հրատիրեմ ընթերցողներս այս Արժանապատիւ Վարդապետին վարքը եւ անհնական գործքերը լիշելու, եւ կը յուսամ թէ միայն իրաւունքն ու պարտքը իրեն պես ադեկ ճանչցող մը կըրնայ ադեկ ալ ճանչցընել տեի համոզված կըլլանք: Այս գիրքը կը ծախվի ամեն գրավաճառներուն քով:

ԸՈՒՆԴՀՈՐԴ

ՀԱՅԿԱԿՐԹՈՒԹԵՆ

ՄԱՅՐԵՐՈՒՆ

ԳԱՍՏԻԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆԸ

Անցած տարի Կիւմիւշեան Խաչիկ Աղան մեր Մեղուն պատուասիրելով իր Մայրերու դաստիարակութեան վրայ գրած վը-

սեմ խորհրդածութիւններով լըցուն ընտիր ճառերը, մեր ընթերցողներուն եւ իր բարեկամներուն շատերը խնդրեցին որ զանոնք մեկտեղ ամփոփելով, գատ գիրք մ'ըրած նորին ազգին ընծայելու բարեհաճի. զոր մեր Ազնիւ եւ ազգասեր բարեկամը յանձնը առաւ, եւ նորին աչքէ անցընելով, 'ի յիշատակ իւր ազնիւ ծնողաց, ընծայեց զայն իր սիրելի ազգին, որմէ կը յուսանք թէ քիչ օգուտ չը պիտի քաղէ որ մեծ' շնորհակալութեամբ պիտի ընդունի, թեպետ ազգասեր եւ ազնուաբարոյ հեղինակը ամենեւին զանի չ'սպասեր:

Այս գիրքը կը ծախվի ամեն հայ գրավաճառներուն քով. բղթակազմին գինն է 7 դուրուշ. ոսկեզօծ կազիակազմինը 12 դուրուշ:

ՉԱԻԸՐՉԸԼԻԿ

— *Լուսս աղնուական մը ագարակ մը գնած էր. ուսա- ջին անգամ հան գացած ատենը, ագարակին կառավարիչը, որ աղնուականին ստացուածքն էր եղած ագարակին հետ՝ իր ընտանիքը ներկայացուց անոր ըսելով. « ասի կինս է, ասս ալ աղջիկս. ասոնց մէջէն մեծն ալ կինս է »:*

— *Օր մը երկան Վօլնուէլ անուն հուչակաւոր տիկնոջ ըսելու Թէ այս ինչ կինը մեռաւ. Վօլնուէլ, որ ան ատենը 80 տարու էր՝ « ափսո՜ս, ըսաւ, իմ գիտցածս, միայն այն կինը մնացած էր մահուան և իմ մէջ տեղ.*

Տպագր. Ռ. Քիւրքճեան.
Ի. Պօլիս Ֆինճանճըլար:

ԽՄԲԱԴԻՐ–ՏՆՕՐԷՆ
Ց. Գ. ՍԸՎԱՃԵԱՆ

ԲԱՎԱՆԴԱԿԱՒԹԻՒՆ

ԱԶԳԱՑԻՆ, ԼՈՒՐ
Թատգիւղի Ս. Ներսիսեան վարժարանի տա-
րեկան քննութեան խօսուած ճառ. մը.
ԿԱՔԻՆԵԼ. ճշմարիտ պատմութիւն մը.
Որովայնախօսութիւն.
ԵՐԳԱԽԱՒՈՒՆ ԿԱՏԱԿԵՐԳՈՒԹԻՒՆ.
ԾԱՆՈՒՑՄՈՒՆԴ
ՁՈՒԱՐՃԱԼԻՔ

ՕՄԱՆՈՒԹԻՒՆ

*Ամէս լրագրիս ամսոյն երկու անգամ կը հրատարակվի, ա-
ռանց ամսոյն կէսին ու վերջին:*

Տարեկան գինն է կանխիկ 80 դրուշ:

Մտորագրութեան տեղերն են առ այժմ,

Պեղումն գրասենեակը Մենց նոր խան. մէջ գուռը թիւ 2.

*Գրավաճառ Պ. Պարպարեանին և Պ. Պաղտասարին խա-
նութները՝ ի Սէրման չարսու:*

*Դարձս երկայնիք լրագիրներուն ձամբաս խախտը առնոգին
վրայ է:*

*Խմբագրին գրված ու խրկված նամակ կամ ինչ և իցէ
դրութիւն Պ. Պարպարեանին դրատունը պիտի
Հասնի. ձամբաս ծախքը վճարված. ելեւէջ չը պի-
տի ընդունվի:*

*Յոհնութիւնամբ և առանց կրկնց գրված մեր նպատակին
յարմար յօդուածները կ'ընդունվին. Մեռադիրները
նա չը տրվիլ պայմանով:*

*Նորահիպ դիրքե մը օրինակ մը խրկվի նէ ձրի ծանու-
ցում կ'ելլովի:*